

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра статистики та економічного аналізу

ЗАТВЕРДЖЕНО
Економічний факультет
«18» червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АГРАРНА ПОЛІТИКА ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ»**

Галузь знань	<u>С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини».</u>
Спеціальність	<u>С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини»</u> <u>С1.01. Економіки</u>
Освітня програма: Факультет	<u>Економіка підприємства</u> <u>Економічний</u>
Розробники:	<u>Анатолій ДІБРОВА, завідувач кафедри статистики та економічного аналізу, д.е.н., професор</u>

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни «Аграрна політика та євроінтеграція»

Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системних знань щодо механізмів формування та реалізації аграрної політики, особливостей державного регулювання аграрного сектору та впливу євроінтеграційних процесів на функціонування аграрних підприємств. У межах дисципліни розглядаються основні інструменти державної підтримки сільського господарства, питання продовольчої безпеки, розвитку агропродовольчих ринків, міжнародної аграрної торгівлі та адаптації аграрного сектору України до вимог Європейського Союзу.

Особлива увага приділяється вивченню Спільної аграрної політики ЄС, європейських стандартів у сфері агровиробництва та продовольства, механізмів державної підтримки аграрного сектору, а також можливостей і викликів, які виникають для вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. Розглядаються питання підвищення конкурентоспроможності підприємств, доступу до європейських ринків, дотримання вимог щодо якості та безпечності продукції, а також впровадження принципів сталого розвитку в діяльність суб'єктів господарювання. Вивчення дисципліни забезпечує формування здатності аналізувати вплив аграрної політики та євроінтеграційних процесів на розвиток аграрних підприємств, оцінювати ефективність механізмів державного регулювання та підтримки, визначати можливості адаптації підприємств до вимог європейського ринку й обґрунтовувати управлінські рішення щодо підвищення їх конкурентоспроможності та сталого розвитку.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	<i>С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»</i>	
Спеціальність	<i>С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини» С1.01. Економіки</i>	
Освітня програма	<i>Економіка підприємства</i>	
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Дисципліна вибіркової компоненти циклу спеціальної (фахової) підготовки	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсова робота	-	
Форма контролю	<i>екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	<i>20 год.</i>	<i>8 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>20 год.</i>	<i>6 год.</i>
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	<i>110 год.</i>	<i>136 год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>4 год.</i>	-

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – формування у здобувачів знань про механізми формування та реалізації аграрної політики, особливості Спільної аграрної політики ЄС та євроінтеграційних процесів в аграрному секторі, а також розвиток умінь оцінювати їх вплив на функціонування і конкурентоспроможність підприємств в умовах європейської інтеграції.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню: «Методологія і організація наукових досліджень в економіці з основами інтелектуальної власності», «Економічне обґрунтування та управління проектами», «Оцінка ризиків аграрних підприємств», «Економічна діагностика та контролінг», «Корпоративна соціальна відповідальність», «Інноваційний розвиток підприємств».

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК) - здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

СК12. Здатність оцінювати стан і взаємозв'язки аграрних формувань різних типів, а також здійснювати моделювання їх розвитку в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

ПРН16. Визначати та критично оцінювати стан і роль суб'єктів аграрного бізнесу у забезпеченні продовольчої безпеки країни та моделювати їх розвиток із урахуванням сучасних ризиків.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тиж-ні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	ла б	ін д	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1. Теоретичні засади та механізми реалізації аграрної політики														
Тема 1. Теоретичні основи аграрної політики	1	15	2	2			11	17	2					15

Тема 2. Продовольча безпека та оцінювання результативності аграрної політики	2	15	2	2			11	16		1			15
Тема 3. Інструменти державного регулювання агропродовольчих ринків і зовнішньої торгівлі	3	15	2	2			11	16		1			15
Тема 4. Методичні підходи до оцінювання рівня та ефективності державної підтримки аграрного сектору	4	15	2	2			11	17	2				15
Тема 5. Аграрна політика України: інституційне забезпечення та механізми реалізації	5	15	2	2			11	16		1			15
Разом за модулем 1		75	10	10			55	82	4	3			75
Модуль 2. Міжнародні аспекти аграрної політики та євроінтеграція													
Тема 6. Аграрна політика США: цілі, інструменти та сучасні тенденції	6	15	2	2			11	11		1			10
Тема 7. Спільна аграрна політика Європейського Союзу та перспективи адаптації України	7	15	2	2			11	22	2				20
Тема 8. Міжнародне регулювання аграрної торгівлі (COT)	8	15	2	2			11	12		1			11
Тема 9. Євроінтеграційний вимір аграрної політики України	9	15	2	2			11	11		1			10
Тема 10. Сучасні виклики аграрної політики: сталий розвиток, кліматичні зміни та продовольча безпека	10	15	2	2			11	12	2				10
Разом за модулем 2		75	10	10			55	68	4	3			61
Усього годин		150	20	20			110	150	8	6			136

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретичні основи аграрної політики	2
2.	Продовольча безпека та оцінювання результативності аграрної політики	2
3.	Інструменти державного регулювання агропродовольчих ринків і зовнішньої торгівлі	2
4.	Методичні підходи до оцінювання рівня та ефективності державної підтримки аграрного сектору	2
5.	Аграрна політика України: інституційне забезпечення, земельна реформа та механізми реалізації	2
6.	Аграрна політика США: цілі, інструменти та сучасні тенденції	2

7.	Спільна аграрна політика Європейського Союзу та перспективи адаптації України	2
8.	Міжнародне регулювання аграрної торгівлі (COT)	2
9.	Євроінтеграційний вимір аграрної політики України	2
10.	Сучасні виклики аграрної політики: сталий розвиток, кліматичні зміни та продовольча безпека	2
Разом		20

4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Макроекономічні індикатори розвитку аграрного сектору економіки України	2
2	Показники та індикатори забезпечення продовольчої безпеки країни	2
3	Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору економіки	2
4	Оцінка ефективності та результативності державної підтримки сільського господарства	2
5	Соціально-економічні аспекти реалізації аграрної та земельної реформи в Україні	2
6	Аналіз інструментів державної підтримки аграрного сектору США	2
7	Оцінка можливостей адаптації механізмів Спільної аграрної політики ЄС в Україні	2
8	Регулювання аграрних ринків в умовах глобалізації та європейської інтеграції України	2
9	Моделі часткової ринкової рівноваги для аграрної політики	2
10	Індикатори сталого розвитку аграрного сектору економіки України	2
Разом		20

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Самостійна робота 1. Теоретичні засади та механізми реалізації аграрної політики	55
2	Самостійна робота 2. Міжнародні аспекти аграрної політики та євроінтеграція	55
Разом		110

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист курсової роботи;
- самооцінювання;
- захисти практичних робіт;
- екзамен.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;

- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної роботи

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Теоретичні засади, інструменти та механізми реалізації аграрної політики		
Лекція 1.	ПРН 5, 14, 16. Знати сутність, принципи, цілі та функції аграрної політики, теоретичні засади її формування та реалізації, роль у забезпеченні розвитку аграрного сектору та продовольчої безпеки; сутність продовольчої безпеки, її складові, показники та підходи до оцінювання; основні інструменти державного регулювання агропродовольчих ринків і зовнішньої торгівлі, механізми їх впливу на розвиток аграрного сектору; форми, напрями та методичні підходи до оцінювання рівня й ефективності державної підтримки сільського господарства; інституційне забезпечення аграрної політики України, основні етапи та наслідки земельної реформи, механізми реалізації державної аграрної політики на сучасному етапі. Уміти аналізувати зміст, цілі та інструменти аграрної політики, оцінювати стан продовольчої безпеки та результативність аграрної політики за відповідними показниками, визначати вплив інструментів державного регулювання на функціонування агропродовольчих ринків і розвиток зовнішньої торгівлі, здійснювати оцінювання рівня та ефективності державної підтримки аграрного сектору, аналізувати інституційні механізми реалізації аграрної політики та результати земельної реформи в Україні, обґрунтовувати напрями вдосконалення державного регулювання аграрного сектору з урахуванням сучасних економічних умов і стратегічних пріоритетів розвитку.	-
Практична робота 1.		10
Лекція 2.		-
Практична робота 2.		10
Лекція 3.		-
Практична робота 3.		10
Лекція 4.		-
Практична робота 4.		10
Лекція 5.		-
Практична робота 5.		10
Самостійна робота 1.	20	
Модульна контрольна робота 1		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Міжнародні аспекти аграрної політики та євроінтеграція		
Лекція 6.	ПРН 5, 14, 16. Знати особливості формування та реалізації аграрної політики провідних країн світу, насамперед США та Європейського Союзу, їхні цілі, принципи, інструменти підтримки аграрного сектору та сучасні напрями реформування; сутність, структуру та механізми функціонування Спільної аграрної політики ЄС, її роль у забезпеченні конкурентоспроможності, сталого розвитку та продовольчої безпеки; основні принципи та інструменти міжнародного регулювання аграрної торгівлі в межах Світової організації торгівлі; зміст євроінтеграційних процесів у аграрному секторі України, напрями гармонізації аграрного законодавства та адаптації механізмів державної підтримки до вимог ЄС; сучасні глобальні виклики розвитку аграрного сектору, зокрема зміни клімату, загрози продовольчій безпеці, воєнні ризики, екологічні та соціально-економічні проблеми, а також концептуальні засади сталого розвитку агропродовольчих систем. Уміти аналізувати та порівнювати моделі аграрної політики США, ЄС та України, оцінювати ефективність інструментів державної підтримки аграрного сектору в міжнародній практиці, аналізувати вплив міжнародних торговельних правил і вимог СОТ на розвиток	-
Практична робота 6.		10
Лекція 7.		-
Практична робота 7.		10
Лекція 8.		-
Практична робота 8.		10
Лекція 9.		-
Практична робота 9.		10
Лекція 10.		-
Практична робота 10.		10
Самостійна робота 2.	20	

	агропродовольчих ринків, оцінювати наслідки євроінтеграційних процесів для аграрного сектору України, визначати можливості та ризики адаптації національної аграрної політики до стандартів ЄС, аналізувати вплив сучасних глобальних викликів на розвиток сільського господарства та продовольчу безпеку, обґрунтовувати напрями вдосконалення аграрної політики з урахуванням міжнародного досвіду, принципів сталого розвитку та стратегічних пріоритетів України.	
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота		$(M1+M2)/2*0,7 \leq 70$
Екзамен		30
Всього за курс		$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$
Курсова робота з аграрної політики		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням з деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=439>)
- Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.
- Конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді на навчальному порталі НУБіП України eLearn - URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=439>)
- Робочий зошит для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з аграрної політики. К.: НУБіП, 2023. 86 с.
- Методичні вказівки до виконання та захисту курсової роботи з дисципліни «Аграрна політика» для студентів спеціальності 051 «Економіка» ОС «Магістр» денної форми навчання, К.: НУБіП, 2024. 33 с.
- Трофімцева О.В., Жемойда О.В. Українсько-англійський словник з аграрної політики. Україно-німецький агрополітичний діалог, 2015.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53>.
2. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи: монографія // за ред. проф. Т. О. Зінчук. К: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с
3. Аграрний сектор України: наслідки війни та перспективи відновлення. DLF attorneys-at-law. URL: <https://dlf.ua/en/ukraine-s-agricultural-sector-the-war-impact-and-recovery-prospects>.
4. Бойко В., Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>.
5. Вдовенко Л. Інструменти державної фінансової підтримки аграрного сектора в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-82>
6. Вдовенко, Н. М., Діброва, А. Д., & Поліщук, О. В. (2024). Вплив циркулярної економіки на формування конкурентоспроможності аграрного сектору України в умовах структурних змін та макроекономічної нестабільності. *Економічна парадигма*, 1(9), (89), 27–35. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-9-10262>
7. Діброва А. Д., Діброва Л. В. Конкурентоспроможність зовнішньої торгівлі зерном України: інтегральна оцінка та динаміка конкурентних позицій на світових ринках. *Проблеми інноваційно інвестиційного розвитку*. 2026. №34. С.228-241. <https://doi.org/10.33813/2224-1213.34.2026.19>.
8. Діброва А. Д., Діброва Л. В., Діброва М. А. Конкурентоспроможність агропродовольчої продукції України у зовнішній торгівлі з Європейським Союзом: оцінка за індексом RCA та вплив інституційних обмежень. *Агросвіт*. 2026. № 10. С. 187–195. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2026.10.187>
9. Діброва А. Д., Крилов Я. О., Діброва Л. В., Діброва М. А. *Регулювання ринку зерна України в умовах глобальних викликів*: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. 160 с
10. Діброва А., Діброва Л., Чміль А., Діброва М., Гузь М. Моделювання впливу вартості мінеральних добрив на результативність виробництва й експорту кукурудзи з України. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. No.3. Pp. 123–152. <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.07>.
11. Діброва А.Д., Діброва Л.В., Діброва М.А. Конкурентні переваги експорту аграрної продукції України в умовах воєнного стану та євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2026. № 85. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-10>
12. Діброва А.Д., Діброва Л.В., Діброва М.А. Трансформація конкурентних позицій України на світовому ринку кукурудзи. *Агросвіт*. 2026. № 8. С. 102–109. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2026.8.102>
13. Діброва А., Діброва Л., Клименко М. Формування системи управління ризиками аграрних підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 7 (277). С. 188–202. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-277-188-202.
14. Діброва, А., Діброва, Л., Губарев, І. Адаптаційно-безпекова трансформація механізму державної підтримки аграрного підприємництва України в умовах війни та євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2026. №86. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-86-91>
15. Електронна бібліотека НУБіП України. <https://dglib.nubip.edu.ua/home>.
16. Жураковська Л. А. Ключові політики та заходи для підтримки аграрного сектора України в умовах воєнного стану. К.: НІСД, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/klyuchovi-polityky-ta-zakhody-dlya-pidtrymky-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-v>

17. Калетнік Г. М., Гончарук І. В., Ємчик Т. В., Лутковська С. М. Аграрна політика та земельні відносини: підручник. Вінниця, ВНАУ, 2020. 307 с.
18. Коритний О. (2021). Особливості аграрної політики ЄС: можливості для України. *Науковий вісник Полісся*, 2(21), 52–56. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2\(21\)-52-56](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2(21)-52-56)
19. Матвеев М. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни. 2023. URL: <https://voxukraine.org/silске-gospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny>
20. Нейтер Р., Зоря С., Муляр О. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. Kyiv School of Economics. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf
21. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk>.
23. Офіційний сайт Німецько-українського агрополітичного діалогу. URL: <https://www.apd-ukraine.de/>.
24. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку. URL: <https://www.oecd.org/>.
25. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <https://www.wto.org/>.
26. Офіційний сайт Сільськогосподарської та продовольчої організації ООН. URL: http://www.fao.org/index_en.htm.
27. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан та ін.]; за загальн. ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2024. 104 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.03>
28. Про аграрні ноти: Закон України від 22.02.2024 р. № 3586-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text>.
29. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.
30. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 04.07.2002 р. № 37-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15#Text>.
31. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>.
32. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-p#Text>.
33. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.
34. Русан В., Жураковська Л. Ключові виклики для аграрного сектору та основні завдання державної аграрної політики на 2025 рік. К.: НІСД, 2025. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-03/az_agrarna_politika_210325.pdf.
35. Старікова Л. Спільна аграрна політика ЄС і завдання України в контексті євроінтеграції (план наближення політик і гармонізації законодавства). ГО Аграрний союз України. URL: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/Agrarpolitische_Berichte/Starikova_Alalyse_und_Empfehlungen_CAP_UA.pdf
36. Формування біоекономічного потенціалу сільського господарства України в умовах ризиків кліматичних змін /за ред. А.Д. Діброва; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. 256 с.

37. Barral S, Detang-Dessendre C (2023). Reforming the Common Agricultural Policy (2023–2027): multidisciplinary views. *Rev Agric Food Environ Stud* 104(1):47–50. <https://doi.org/10.1007/s41130-023-00191-9>
38. Dibrova, A., & Dibrova, L., Chmil, A., & Dibrova, M. (2022). Forecasting the consequences of the cost of mineral fertilisers on the development of the corn market in Ukraine using AGMEMOD models. *Ekonomika APK*, 29(3), 23–41.
39. Forecasting and modelling the rye market, as a niche grain crop, under conditions of increasing mineral fertiliser costs / A. Dibrova та ін. *Scientific Horizons*. 2024. Т. 27, № 11. С. 52–67. URL: <https://doi.org/10.48077/scihor11.2024.52>
40. Land market: realities of Ukraine and experience of Poland / L. V. Gutsalenko, A. D. Dibrova, N. I. Koval, N. G. Tsaruk. *Academic Review*. 2024. Vol. 1, no. 60. P. 232–246. URL: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2024-1-60-17>
41. OECD (2022). The impacts and policy implications of Russia’s aggression against Ukraine on agricultural markets. https://www.oecd.org/en/publications/the-impacts-and-policy-implications-of-russia-s-aggression-against-ukraine-on-agricultural-markets_0030a4cd-en.html
42. Socioeconomic impacts of Russian invasion of Ukraine: A multiregional assessment for Europe / M. Á. Almazán-Gómez et al. *Journal of Regional Science*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1111/jors.12676>.
43. State support for agriculture in Ukraine in the post-war period / A. Dibrova et al. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2023. Vol. 9, no. 3. P. 49–76. URL: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.03.03>
44. Stoliarchuk, N., Kielbasa, P., Dibrova, A., Dibrova, L., Nahorna, O., Kukharets, V., & Hutsol, T. (2026). *Attracting investment in the modernization of Ukrainian dairy enterprises as a tool for sustainable development*. *Sustainability*, 18, 996. <https://doi.org/10.3390/su18020996>
45. The impact of Russia-Ukraine conflict on global food security / F. Lin et al. *Global Food Security*. 2023. Vol. 36. P. 100661. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2022.100661>.
46. The Russia-Ukraine war decreases food affordability but could reduce global greenhouse gas emissions / H. van Meijl et al. *Communications Earth & Environment*. 2024. Vol. 5, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1038/s43247-024-01208-x>
47. Vincent H. Smith, Ed., Joseph W. Glauber, Ed., Barry K. Goodwin, Ed. (2018). *Agricultural Policy in disarray*. American Enterprise Institute. 298 P.